

TÂM LÝ THỊ GIÁC TRONG THIẾT KẾ NỘI THẤT

Đỗ Việt Hưng
Trường Đại học Mỹ thuật công nghiệp
Email: viethung.nt.mtcn@gmail.com

Tóm tắt: Thiết kế nội thất không chỉ đơn thuần là trang trí không gian và sắp xếp đồ đạc, mà còn là việc áp dụng nhiều thủ pháp nghệ thuật thiết kế khác nhau. Môi trường trong nội thất bao gồm nhiều khía cạnh như môi trường không gian trong nhà, môi trường thị giác, môi trường chất lượng không khí, môi trường vật lý như âm thanh, ánh sáng, nhiệt độ và môi trường tâm lý. Môi trường trong không gian nội thất chủ yếu được hình thành bởi nhận thức thị giác và cảm xúc tâm lý. Để tạo ra một môi trường trong không gian nội thất công năng, an toàn và thoải mái, chúng ta phải chú ý đến các yếu tố thị giác và tâm lý.

Từ khóa: Thiết kế nội thất; Tâm lý thị giác; Thị giác trong nội thất.

VISUAL PSYCHOLOGY IN INTERIOR DESIGN

Do Viet Hung
University of Industrial Fine Arts
Email: viethung.nt.mtcn@gmail.com

Abstract: Interior design is not merely about space decoration and furniture arrangement, but also involves the application of various artistic design techniques. The interior environment encompasses multiple aspects, including indoor spatial environment, visual environment, air quality, physical environment such as sound, lighting, and temperature, as well as the psychological environment. The atmosphere within an interior space is primarily shaped by visual perception and psychological emotions. To create a functional, safe, and comfortable interior environment, it is essential to take into account both visual and psychological factors.

Keywords: Interior design; Visual psychology; Interior visual perception.

Nhận bài: 17/04/2025

Phản biện: 19/05/2025

Duyệt đăng: 24/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tâm lý thị giác trong thiết kế nội thất là gì? Có thể hình dung: Trong các không gian nội thất như công trình nội thất hay công cộng, Khi chúng ta bước vào một không gian nhỏ hẹp, chúng ta sẽ có cảm nhận là chật hẹp, với tâm lý thị giác sẽ cho chúng ta cảm nhận tính công năng, tính thẩm mỹ bị hạn chế, thậm chí có thể thấy bức bí. Tuy nhiên, khi nhà thiết kế nội thất đặt một chiếc gương có tính bố cục hợp lý, chúng ta sẽ thấy không gian nội thất đó được mở rộng đáng kể và chúng ta không khỏi cảm thấy thích thú về mặt thị giác trong không gian. Đây là một ứng dụng điển hình của tâm lý học thị giác. Khi nói đến tâm lý học thị giác, có rất nhiều loại ứng dụng như sử dụng hình, mảng, nét, màu, vật liệu, ánh sáng...

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Chức năng cơ bản của thiết kế nội thất

Thiết kế nội thất (TKNT) nhằm mục đích tạo ra một môi trường sống có công năng hợp lý, thẩm mỹ cao và đáp ứng được nhu cầu vật chất và tinh thần của con người. Trong xã hội hiện đại, mức sống của con người không ngừng được cải thiện theo sự phát triển của khoa học công nghệ và kinh tế, tiêu chuẩn về công trình nội thất cũng ngày càng khắt khe hơn. Ví dụ, TKNT phải tuân theo các nguyên tắc nghệ thuật, sáng tạo và hiện đại

hóa để có thể hòa nhập hài hòa vào xã hội hiện đại. Đồng thời cũng phải đưa ra những giải pháp mang lại giá trị nghệ thuật cao cho cuộc sống nói chung. Tùy thuộc vào loại công trình hoặc sở thích của người sử dụng, với sự sáng tạo có tính trí tuệ của thẩm mỹ không gian và công nghệ vật liệu, nhu cầu vật chất và tinh thần của môi trường trong không gian có thể được cải thiện đáng kể. TKNT là công việc được thực hiện nhằm đáp ứng các mục đích xây dựng nhất định, bao gồm các yêu cầu về chức năng và yêu cầu về nhận thức thị giác.

2.2. Đặc điểm chính của tâm lý thị giác

2.2.1. Tính tương phản

Tương phản trong nội thất là sắp đặt các yếu tố thẩm mỹ trái ngược nhau về hình, ý nghĩa, tính chất hay màu sắc... để làm nổi bật đặc điểm của từng yếu tố và gây ấn tượng mạnh cho người xem.

Trên thực tế, sự tương phản tương đối là điều dễ hiểu. Nó sử dụng tâm lý điển hình về sự so sánh ưu tiên trong tâm lý học. Mọi người đều có tâm lý lựa chọn điều tốt nhất đó là so sánh vượt trội.

Một số hiệu ứng thị giác có tính tương phản:

Nếu đặt một thứ xù xì bên cạnh một thứ mịn màng, thứ xù xì sẽ trở nên xù xì hơn, và thứ mịn màng sẽ trở nên mịn màng hơn (do có đối tượng so sánh ngay bên cạnh). Đó là tương phản về chất

liệu (chất cảm): . Tương tự, từ lối tiếp cận nhỏ, tối, chật chội mở ra một không gian rộng rãi, thoáng đãng sẽ khiến cảm xúc thay đổi đột ngột. Tương phản về kích thước dẫn đến sự tương phản về không gian. Tương phản về các cặp màu tạo nên tương phản về màu và sắc.

Hiệu quả của tương phản còn phụ thuộc rất nhiều vào cảm quan và độ tinh tế của người thiết kế hay kiến trúc sư. Có nhiều cách để ứng dụng, song Trong TKNT, một trong hiệu ứng tâm lý về tương phản được thể hiện rõ nhất bằng màu sắc. Trong vòng màu hòa sắc, dễ dàng chọn ra hai màu đối lập và dễ gây ấn tượng nhất là đen và trắng. Các tông màu nóng – lạnh cũng là một trong những lựa chọn. Tuy nhiên nếu không biết tiết chế cường độ và liều lượng, việc sử dụng các tông màu đối lập vô tình tạo ra cảm giác khó chịu cho người sử dụng. Ngược lại, nếu biết cách điều chỉnh, chúng có thể kích thích thị giác và mang đến một không gian tâm lý ấn tượng, sáng tạo mới nhưng vẫn đảm bảo tính hài hòa. Không chỉ màu sắc, chất liệu bóng sáng của kim loại và sự thô ráp của thảm sàn cũng tạo nên hiệu ứng bất ngờ. Đối với chất liệu, sự tương phản hòa vào nhau rõ nét giữa vật liệu tự nhiên với kim loại sáng bóng, giữa các chất liệu thô ráp và các bề mặt sơn bóng. Những vật liệu như nhôm, sắt hay inox thường được sử dụng trong nội thất, nổi bật bởi sự cứng cáp, cảm giác sắc lạnh. Ánh kim loại khi kết hợp với vật liệu tự nhiên như gỗ có thể tạo ra nhiều hiệu ứng bất ngờ. Ngoài ra, cũng có thể đề xuất thiết kế cách kết hợp của đá với các kim loại như crom, thép.

Lựa chọn chất liệu, màu sắc tạo nên tính tương phản

2.2.2. “Hình” trong tâm lý thị giác

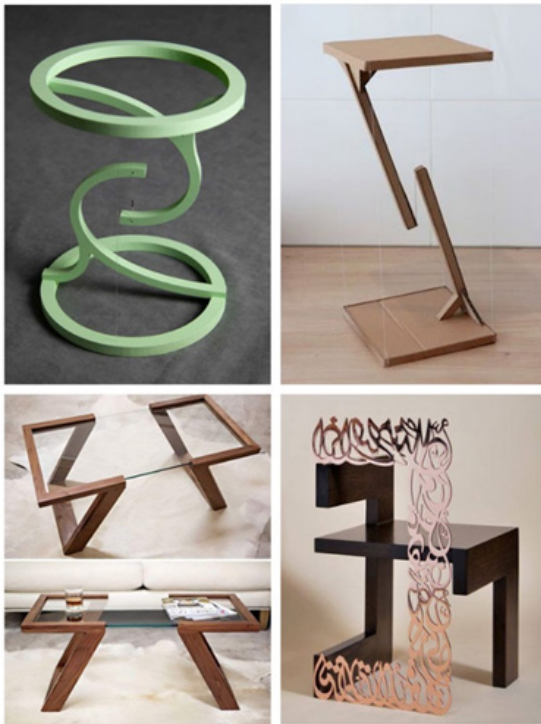
Người ta thường nói rằng có thể những gì bạn nghe là sai, những gì bạn nhìn thấy là đúng, nhưng thực tế, đôi mắt cũng có thể đánh lừa chúng ta. Ví dụ, Tam giác kanizsa nổi tiếng, thoạt nhìn có vẻ như được tạo thành từ ba hình tròn, một hình tam giác màu trắng và một hình tam giác rỗng, nhưng thực tế không có hình tam giác nào cả. Thay vào đó, nó bao gồm ba đường góc và ba hình tròn thiếu góc. Đây là một ảo giác tưởng tượng điển hình. Tại sao lại thế? Những gì chúng ta thấy cũng không đúng. Điều này là do não của chúng ta tiếp nhận thông tin rất nhanh, nhưng đôi khi nó cũng có thể “lười biếng”. Khi nhận dạng tín hiệu đồ họa, não sẽ tự động xây dựng một đồ họa chưa hoàn chỉnh dựa trên những ấn tượng hoặc kinh nghiệm trong quá khứ, do đó tạo ra ảo ảnh thị giác cho mắt người. Một ví dụ đơn giản trong đồ đạc nội thất: khi bạn nhìn thấy một nửa cái bàn hoặc cái ghế, bạn sẽ tự động nghĩ đến nửa còn lại của cái bàn hoặc cái ghế đó. Một ví dụ khác là nếu bạn che nửa trên của một dòng chữ bằng giấy, bạn vẫn có thể đọc lại được vì mỗi chữ đều có ấn tượng riêng trong não. Ngay cả khi đó là một nửa ký tự hình vuông, não vẫn sẽ đánh giá nửa còn lại của ký tự hình vuông dựa trên kinh nghiệm. Đây chính là tính xây dựng hình ảnh trong tâm lý học thị giác.

Hình trong ảo giác mang lại những điều kỳ diệu trong hoạt động sáng tạo nghệ thuật liên quan tới nghệ thuật thị giác, hình thành một loại nghệ thuật mới – nghệ thuật ảo giác từ hình, khối, đường nét... thông qua hiệu ứng ảo giác. Trong không gian nội thất cửa hàng thời trang có thuộc tính trưng bày, càng trưng bày đẹp, càng ấn tượng thì càng thu hút khách hàng đến với không gian nội thất, đến với sản phẩm và mục tiêu chính đó là bán được nhiều hàng hóa mang lại lợi nhuận cho các doanh nghiệp.

2.3. Ảo giác với tâm lý thị giác

Ảo giác thị giác là sự phán đoán và nhận thức không chính xác được hình thành khi con người hoặc động vật quan sát các vật thể dựa trên kinh nghiệm hoặc tham chiếu không phù hợp. Nhìn là một quá trình xây dựng tích cực. Bộ não đưa ra phán đoán dựa trên kinh nghiệm trước đó và thông tin hạn chế do mắt cung cấp. Những gì bạn nhìn thấy chưa chắc đã chính xác, nhưng đó là những gì bộ não nghĩ. Ảo giác quang học phổ biến nhất

là đặt một tấm gương trên tường của một không gian hẹp, điều này có thể nâng cao hiệu quả trải nghiệm thị giác của mọi người vì tấm gương khiến mọi người cảm thấy không gian trở nên rộng hơn, nhưng thực tế không gian không rộng hơn mà là tấm gương gây ra ảo giác thị giác cho mọi người. Sử dụng vật ngắn để thể hiện chiều cao và sử dụng vật nhỏ để thể hiện chiều cao là phương pháp phổ biến để tạo ra ảo ảnh quang học.

Cửa hàng giấy Camper, Lyon

2.4. Giới hạn không gian

Nhìn chung, do cấu tạo đặc biệt của cơ thể con người nên phạm vi mà mắt có thể nhìn thấy thường bị hạn chế. Mọi người có thể có cùng trải nghiệm trong cuộc sống hàng ngày: tầm nhìn khi ngồi trên ghế sofa nhỏ hơn nhiều so với khi bạn đứng, hoặc nếu mắt nhìn thẳng về phía trước, tầm nhìn 90° hình thành ở bên cạnh không thể nhìn rõ trừ khi quay đầu hoặc xoay nhãn cầu. Đây là giới hạn không gian thường thấy trong tâm lý học thị giác. Dữ liệu có liên quan cho thấy khi một người nhìn thẳng về phía trước, trường nhìn ngang mà anh ta có thể nhìn thấy chỉ có thể tạo thành không gian 120°.

Trong không gian công ten nơ cửa hàng Zuo Corp tại Vác-sa-va, Ba Lan chỉ với 27 mét vuông gồm ba chức năng: cửa hàng, kho và phòng thử đồ. Với không gian cửa hàng kích thước 4500 x 4500 chiều cao 2500, các nhà thiết kế do hai công

ty Super Super và Inside / Outside với ý tưởng “Alice ở xứ sở kỳ diệu”. Các nhà thiết kế nói rộng không gian bằng cách lắp các tấm gương trên các bức tường, sàn nhà được phủ lớp sơn đen. Tất cả các cạnh của bức tường nội thất được làm nổi bật với sọc của đèn LED. Đây là nguồn ánh sáng duy nhất kết hợp với các tấm gương nhấn mạnh ảo giác về không gian vô tận. Không gian với hai màu đen của sàn, trắng của đèn LED và hệ thống giá cang khiến không gian sâu thẳm thẳm để giới thiệu cho người xem đến một thế giới khác khi bước vào bên trong đây bắt ngờ, một xứ sở thần tiên.

2.3. Ứng dụng của tâm lý học thị giác trong thiết kế nội thất kiến trúc

Với nghệ thuật thiết kế, trang trí nội thất đạt đến mức đáp ứng được nhu cầu vật chất, tinh thần của con người hiện đại thì cần phải đưa ứng dụng tâm lý thị giác vào TKNT. Bởi vì nhìn chung, mức độ trang trí nội thất được đánh giá bằng mắt người, mà đôi mắt là cửa sổ tâm hồn. Những khái niệm thiết kế và phong cách thiết kế đẹp có thể tạo ra sự thích thú về mặt thị giác có tác động lớn đến tâm lý mọi người. Phong cách trang trí các không gian có thể phản ánh thẩm mỹ và trình độ thiết kế của các nhà thiết kế.

2.3.1. Ứng dụng tâm lý so sánh

Khi TKNT, một số bản vẽ thiết kế nhìn thì đẹp nhưng khi áp dụng thực tế vào công trình sẽ xuất hiện hiện tượng “vô hồn”, không có sức sống, không để lại ấn tượng sâu sắc cho mọi người và đôi khi có thể gây ra ảnh hưởng không tốt. Lúc này, chúng ta có thể sắp xếp một số ý tưởng thiết kế động trong không gian, chẳng hạn như sử dụng ánh sáng để thêm nghệ thuật động, hoặc như đèn xoay và đèn chuyển động, màu sắc phối hợp và thống nhất, bố cục tổng thể hài hòa, có thể mang lại cho mọi người cảm giác nhịp điệu và sử dụng vẻ đẹp động này để làm nổi bật vẻ đẹp tĩnh, kết hợp chuyển động và tĩnh lặng, để TKNT tổng thể tràn đầy sức sống. Việc bổ sung những thiết kế năng động có thể mang lại cảm giác tươi mới và sinh động cho nội thất là rất cần thiết.

2.3.2. Ứng dụng tâm lý từ hình ảnh

Nhiều nghệ sĩ và nhà văn nhắc đến nữ thần Venus không tay vì đôi tay bị mất tỏa ra vẻ đẹp bí ẩn phong phú và không thể diễn tả được, có thể hiện thân cho vẻ đẹp của cuộc sống với nhiều khả năng khác nhau, do đó tượng đã đạt được hiệu ứng nghệ thuật trừu tượng kinh điển. Loại hiệu ứng nghệ thuật này chính là vẻ đẹp của sự không trọn

ven, và vẻ đẹp của sự không trọn vẹn thường tạo ra cho con người những trải nghiệm thị giác đặc biệt hơn. Bởi vì sự không hoàn thiện, con người sẽ có không gian tưởng tượng phong phú hơn ở vùng chưa hoàn thiện, điều này có thể khiến con người có ý tưởng vô hạn về mặt chưa hoàn thiện đáng lẽ phải hoàn thiện. Đây cũng là biểu hiện của vẻ đẹp nghệ thuật. Nghệ thuật thiết kế này có thể được áp dụng trong TKNT của một số không gian thương mại. Ví dụ, một số cửa sổ kính hoặc vật cản có thể được thiết kế một cách cố ý để không hoàn chỉnh. Các mẫu hoa văn phải phù hợp với thị hiếu thẩm mỹ của con người, tạo không gian cho trí tưởng tượng, tăng thêm quan niệm nghệ thuật và sức hấp dẫn của môi trường, từ đó tạo nên vẻ đẹp độc đáo nhưng không trọn vẹn.

2.3.3. Ứng dụng của ảo ảnh thị giác

Trong TKNT, việc sử dụng ảo ảnh thị giác của con người để tạo ra những thiết kế ảo ảnh có thể nâng cao hiệu quả thưởng thức thị giác của mọi người. Ví dụ, trong TKNT, trần nhà thường được bao quanh bởi trần treo, nhưng không phải ở giữa. Trên nền trần nhà thấp xung quanh, phần không có trần treo sẽ trông cao hơn. Một ví dụ khác, nếu một số phòng khách có vẻ tương đối hẹp, treo một bức tranh phong cảnh hoặc tấm gương có góc nhìn rõ nét trên tường có thể mở rộng tầm nhìn của mọi người một cách hiệu quả. Mọi người có thể cảm nhận được không gian từ bức tranh, và những người xem bức tranh sẽ vô thức tạo ra ảo ảnh quang học và cảm thấy phòng khách rộng rãi hơn thực tế, tương tự như việc đặt gương trên tường. Đây đều là những ứng dụng rất phổ biến của ảo ảnh quang học.

2.3.4. Ứng dụng có giới hạn về không gian

Bằng cách tận dụng những hạn chế về không gian trong TKNT, chúng ta có thể đạt được nhiều chức năng hơn và tránh được một số vấn đề. Ví dụ, khi không gian rộng lớn, có nhiều loại đồ nội thất và vật dụng, mọi người không thể xem hết được. Do đó, có thể sử dụng một số độ tương phản sắc nét để thu hút sự chú ý của mọi người.

2.4. Một số không gian ứng dụng tâm lý thị giác

Với mỗi xu hướng TKNT đều có những đặc sắc và ấn tượng riêng. Với các nguyên lý thị giác trong thiết kế, chúng ta thấy có rất nhiều cách thể hiện không gian có yếu tố nghệ thuật riêng. Dưới đây là một vài không gian nội thất do chúng tôi sưu tầm.

2.4.1. “Lỗ” trên tường

Những bức tường trắng đơn sắc được trang trí

bằng các họa tiết ba chiều, trông giống như những hang động có chiều sâu ảo giác. Nhưng không chỉ là một mảng trống trên tường, mà là một ý tưởng hấp dẫn giống như chỗ trống ở đại dương. Sự chuyển đổi từ màu xanh lá cây nhạt sang màu xanh lam đậm làm cho hình ảnh trở nên hấp dẫn và đa dạng, đồng thời sự chuyển màu từ đậm sang nhạt không làm ức chế trong không gian nội thất.

2.4.2. Góc nhìn cảnh quan

Một không gian nội thất nhà hàng một mảng tường được vẽ trang trí với góc nhìn rộng, phủ kín mảng tường, tạo nên một không gian rộng lớn, thoải mái. Ý tưởng cho chúng ta thấy rất hiệu quả về thị giác đồng thời cảm nhận sự ngon miệng khi đến nhà hàng thưởng thức, đồng thời có cảm giác tăng diện tích của không gian nội thất một cách trực quan nhất.

2.4.3. Cổng “rừng”

Với những không gian nhỏ hẹp, thậm chí có người cho rằng phòng tắm là một không gian nhàm chán và đơn điệu, không có phong cách thì với không gian ví dụ các nhà thiết kế đã sử dụng giấy dán tường chịu nước có hoa văn gần gũi với thiên nhiên dán phía sau bồn cầu và hệ thống chiếu sáng hiệu quả khiến nơi này thực sự trở nên kỳ diệu.

2.4.4. Hành lang

Hành lang nội thất tinh tế với thiết kế độc đáo ở khu vực cửa ra vào. Họa tiết hình học khối màu đỏ và cam làm cho không gian này trở nên tươi sáng và ngoạn mục. với các nét, mảng, màu tương phản nhau tạo nên tính ảo giác ẩn hiện của không gian. Tông màu được nhắc lại với hòa sắc nóng gây cảm giác cá tính mạnh mẽ

2.4.5. Màu sắc với hình kỷ hà

Bức tường được phủ bằng những đường sọc xoắn với tông màu bạc, vàng và đen, khiến căn phòng trở nên thanh lịch và sang trọng, mặc dù là một mảng tường phẳng nhưng thông qua hình, mảng, nét cho chúng ta thấy mảng tường được trang trí ấn tượng đồng thời diễn đạt có tính tổng hợp một vài phong cách khác nhau nhưng không cảm thấy lạc lõng.

2.4.6. Kỹ thuật gây ảo giác

Mảng tường kết hợp với sàn và trần, hoa văn mảng hình tạo nên một thị giác rất cá tính. Một ví dụ sáng tạo về thiết kế hành lang, nơi sàn, tường và trần được trang trí bằng các họa tiết hình học ba chiều làm mờ ranh giới thực của không gian. Tuy nhiên, điều đáng chú ý là quyết định táo bạo như vậy chỉ áp dụng cho những người có gu thẩm mỹ riêng.

2.4.7. Hiệu ứng hình ảnh

Không gian có thiết kế táo bạo và hơi lập dị, với các yếu tố ảo ảnh quang học ở một số bức tường, khiến nội thất trở nên thú vị và năng động, đồng thời gây ảo giác mạnh mẽ.

2.4.8. Phân tích tương phản màu

Một bức tranh độc đáo trên cầu thang có thể chia không gian thành hai phần, biến yếu tố chức năng thành điểm nhấn trang trí nội thất. Trong thiết kế, ánh sáng và bóng tối là yếu tố cốt lõi, không chỉ mang tính vật lý mà còn là ngôn ngữ nghệ thuật giúp truyền tải cảm xúc và cá tính cho không gian.

Sự đan xen của sáng và tối tạo ra nhịp điệu, chiều sâu, và kết cấu cho không gian, mang lại sức sống và bầu không khí lãng mạn, huyền ảo. Thiết kế ánh sáng hợp lý không chỉ định hình hình khối mà còn làm nổi bật chi tiết, dẫn dắt ánh nhìn và

tạo điểm nhấn thị giác.

Trong nội thất, việc kiểm soát ánh sáng – từ độ cao, độ sáng đến hướng chiếu – cho phép tạo ra các hiệu ứng thị giác phong phú như tương phản, lớp sáng tối, hay chiều sâu không gian. Ánh sáng chính là cội nguồn của nghệ thuật thị giác, và việc sử dụng linh hoạt yếu tố sáng – tối chính là chìa khóa để làm cho không gian trở nên sinh động, nghệ thuật và đầy sức hút.

III. KẾT LUẬN

Tâm lý thị giác với các yếu tố liên quan khác sẽ được phản ánh một cách có ý thức hoặc vô thức đồng thời tác động trực tiếp lên cảm giác về không gian. Tóm lại, lý thuyết tâm lý thị giác đã được sử dụng rộng rãi trong thiết kế nội thất. Nghiên cứu sâu hơn về ứng dụng tâm lý thị giác trong thiết kế nội thất kiến trúc có thể hiện thực hóa tốt hơn chức năng phục vụ con người của nội thất và kiến trúc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Alicia Kennedy, The Interior Design Reference & Specification Book: Everything Interior Designers Need to Know Every Day, 2007.
2. Bates Lowry, Nghệ Thuật Với Thị Giác, Nhà xuất bản Mỹ Thuật, 2024
3. Hoàng Cảnh. Nghiên cứu ứng dụng tâm lý thị giác trong thiết kế nội thất. Đại học Giao thông Tây Nam, 2007
4. Dương Quốc Lâm. Về ứng dụng tâm lý thị giác trong thiết kế nội thất công trình nội thất. Trang trí hiện đại (Lý thuyết), 2016.
5. Chu Hồng Lịch, Lý Cảnh Nguyên. Một cuộc thảo luận ngắn gọn về ứng dụng tâm lý học thị giác trong thiết kế nội thất công trình nội thất. Thiết kế nội thất, 2007.
6. Huỳnh Văn Mười, Nghệ Thuật Thị Giác & Những Vấn Đề Cơ Bản : Các Yếu Tố Thị Giác, Nguyên Lý Thị Giác, Tư Duy Thị Giác và Bố Cục Thị Giác, nhà xuất bản Mỹ thuật, 2022.
7. Đồ Thần Phi. Ứng dụng lý thuyết tâm lý thị giác trong thiết kế nội thất kiến trúc. Khoa học Nghệ thuật, 2017.